

Філологічний факультет
Кафедра української мови імені проф. Івана Ковалика

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. декана філологічного факультету

Роман КРОХМАЛЬНИЙ

“31” серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЛЬВІВ І ЙОГО МОВА

освітній рівень	I бакалавр
галузь знань	01 Освіта/Педагогіка; 03 Гуманітарні науки (шифр і назва галузі знань)
спеціальність	014.01 Середня освіта (Українська мова і література); 035 філологія 035.10 (прикладна лінгвістика); 035 філологія 035.01 (українська мова та література); 035 філологія 035.09 (фольклористика) (шифр і назва спеціальності)
освітня програма	Середня освіта (Українська мова і література); Прикладна лінгвістика; Українська мова та література; Фольклористика
Факультет	філологічний

2023 – 2024 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «**Львів і його мова**» для здобувачів зі спеціальності 035 Філологія (035.10 прикладна лінгвістика, 035.01 українська мова та література; 035.09 фольклористика); зі спеціальності 014.01 Середня освіта (українська мова і література).

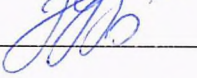
(назва навчальної дисципліни)

Розробник: Висоцька Т.Й., доцент, к.філол.н.

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму розглянуто і схвалено на засіданні катедри української мови імені проф. Івана Ковалика

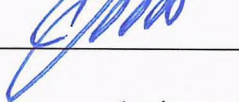
Протокол від “ 31 ” серпня 2023 року № 1

Завідувач катедри (Купчинська З.О.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

«31» серпня 2023 р.

Робочу програму ухвалила Вчена рада філологічного факультету

Протокол від “31 ” серпня 2023 року № 1

“31” серпня 2023 року Голова (Крохмальний Р.О.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 03 Гуманітарні науки. Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка (шифр і назва) Спеціальність 035 Філологія.	за вибором	
Модулів – 2	Спеціалізація: 035.01 українська мова та література 035.10 прикладна лінгвістика 035.09 фольклористика 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		4й	-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		VII-й	-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента - 2,6	Освітньо-кваліфікаційний рівень: Українська мова та література, Прикладна лінгвістика, Фольклористика, Середня освіта (Українська мова і література).	30 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		60 год.	год.
		Індивідуальні завдання: год.	
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 53,3 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – на основі досліджень українських стародруків і рукописів, що вийшли у Львові або ж авторами є львівські словесники, мислителі, філософи, науковці-філологи часів раннього і пізнього Середньовіччя, художніх творів письменників міжвоєнного Львова та сьогодення, лексикографічних праць ознайомити студентів із розвитком української літературної мови на території Галичини; висвітлити питання варіантності української літературної мови, зокрема взаємодію між західноукраїнським та східноукраїнським варіантами.

Курс має загальнотеоретичні й практичні цілі.

- ознайомити студентів із традиційними й новими підходами щодо класифікації різних лексичних явищ, із лексико-фразеологічною системою сучасної української літературної мови;
- формувати у них навички застосування прийомів і методик лексикологічного аналізу;
- продемонструвати особливості функціонування лексичної одиниці в тексті;
- охарактеризувати лексичний склад лексики з позиції соціолінгвістики;
- ознайомити студентів із типами міської мови : соціолекти, жаргон, інтердіалекти, сленг, койне;
- продемонструвати роль «мовної ситуації» у суспільстві на прикладі Львова в різний історичний період.

Студент повинен **знати**:

- Теоретико-методологічні засади і лінгвістичні поняття курсу «Львів і його мова»
- Принципи і критерії періодизації історії української літературної мови, основні етапи її становлення,
- Внутрішньомовні процеси, явища та позамовні чинники, що характеризують стан української мови в кожний окремо означений період;
- Основні наукові лінгвістичні поняття, що називають той чи інший варіант/різновид української літературної мови відповідно до періоду її функціонування;
- Стан та перспективи дослідження варіантів української літературної мови в історичному аспекті.

Студент повинен **вміти**:

- Коментувати і виявляти у текстах лексеми, властиві західноукраїнському варіанту мови;
- Характеризувати позицію, роль і вплив історичних постатей (словесників, лексикографів, письменників), що працювали, жили у Львові, на мовотворчі процеси;
- оперувати основними методиками і прийомами лексикологічного та фразеологічного аналізів;
- визначати лексикологічні характеристики слів сучасної української літературної мови;
- застосовувати лексикографічні видання як джерела необхідної лінгвістичної інформації;
- визначати стильову приналежність і емоційно-експресивне забарвлення слів та способи його вираження;
- витлумачувати значення фразеологічних одиниць і вводити їх у контекст;
- пояснювати лексичне значення слова й визначати семантичні компоненти (семи) в його структурі.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Варіантність української літературної мови як вияв складних соціально-мовних процесів

Тема 1-2. Вступ. Вступні зауваги

Поняття «варіантність» у лінгвістиці. Варіанти літературної мови у різні періоди ІУЛМ:

А) киеворуський період; Б) епоха Відродження; В) реформаційна і контрреформаційна доба; Г) від ранньомодерних часів і до сьогодні.

Тема 3. Західноукраїнський і східноукраїнський варіанти літературної мови. Історія дослідження двох типів. Регіональні відмінності.

Тема 4. Взаємодія між західноукраїнським і східноукраїнським варіантами у ХІХ ст.

Культурно-історичні передумови. Особливості функціонування.

Тема 5. Мова міста як об'єкт мовознавчих студій:

Поняття «койне», «гвара», «діалект»; Соціолекти як невід'ємна частина міського мовного простору: А) жаргон, Б) аргі, В) сленг.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Мовна ситуація Львова в різні періоди

Тема 6-7. Роль Львова у розвитку української літературної мови

1. Дати і події в історії міста як важливі чинники у мовотворенні.
2. Друкарство.
3. Шкільництво.

Тема 8. Церква і місто. Духівництво в обороні рідного слова: реформаційний період (Православна Церква, Унійна Церква); Львівське братство і його роль у мовній царині.

Тема 9. Львів у складі Австро-Угорщини і мовне питання

- 1) освітня реформа в Галичині (ХVІІІ ст.);
- 2) заснування Греко-католицької Духовної Семінарії і Львівського університету.

Тема 10-11. «Український П'ємонт» у мовотворчому процесі (ХІХ ст.)

1. Суспільно-політичні події у Львові як відгомін загальноєвропейської «Весни народів».
2. Викладання українською мовою у народних школах Східної Галичини.
3. Просвітницька робота «Руської Трійці».
4. Кафедра української мови у Львівському університеті.
5. Видавнича діяльність у Львові (літературно-наукові і політичні часописи). Заснування Просвіти і НТШ.

Тема 12-13. Львів на зламі ХІХ – ХХ ст.

1. Українська мова у часи I Світової війни.
2. Львів як осередок наукової видавничої справи (граматики, підручники, словники).
3. Діяльність Філологічної Секції НТШ.
4. Львів крізь призму «мовних особистостей» (Іван Франко, М.Грушевський, Митрополит А.Шептицький та ін.).

Тема 14. Мова міста у міжвоєнний період

1. Львівське койне у текстах львівських письменників 30-их р. XX ст.):
 - а) урбаністична побутова лексика;
 - б) роль мовного етикету у лінгвопортреті міста;
 - в) соціолекти у мовному побуті Львова;
 - г) фразеологізми у текстах західноукраїнських письменників.

Тема 15. Львів сучасний і мовне питання

1. Особливості мовлення мешканців Львова.
2. «Львівське койне» в архітектоніці міста.
3. «Львів понад усе»: львівські персоналії крізь мовну палітру (Ю.Винничук, Ілько Лемко, М.Савка, Ю.Андрухович, В.Неборак та ін.)

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьог	у тому числі					усьог	у тому числі				
		о	л	п	ла б	ін д		с.р .	о	л	п	ла б
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Варіантність української літературної мови як вияв складних соціально-мовних процесів												
Тема 1-2.												
Вступ. Вступні зауваги	8	4				4						
Поняття «варіантність» у лінгвістиці. Варіанти літературної мови у різні періоди ІУЛМ:												
А) киеворуський період; Б) епоха Відродження; В) реформаційна і контрреформаційна доба;												
Г) від ранньомодерних часів і до сьогодні.												
Тема 3.	6	2				4						

<p>Західноукраїнський і східноукраїнський варіанти літературної мови</p> <p>Історія дослідження двох типів. Регіональні відмінності.</p>													
<p>Тема 4.</p> <p>Взаємодія між західноукраїнським і східноукраїнським варіантами у ХІХ ст.</p> <p>Культурно-історичні передумови. Особливості функціонування.</p>	6	2				4							
<p>Тема 5.</p> <p>Мова міста як об'єкт мовознавчих студій:</p> <p>1) Поняття «койне», «гвара», «діалект»; 2) Соціолекти як невід'ємна частина міського мовного простору: А) жаргон, Б) арго, В) сленг.</p>	6	2				4							
Разом за змістовим модулем І.	26	10				16							
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ. Мовна ситуація Львова в різні періоди													
<p>Тема 6-7</p> <p>Роль Львова у розвитку української літературної мови</p> <p>1. Дати і події в історії міста як важливі чинники у мовотворенні. 2. Друкарство. 3. Шкільництво.</p>	8	4				4							
Тема 8	10	2				8							

<p>Церква і місто. Духівництво в обороні рідного слова:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) реформаційний період (Православна Церква, Унійна Церква); 2) Львівське братство і його роль у мовній царині. 											
<p>Тема 9</p> <p>Львів у складі Австро-Угорщини і мовне питання</p> <p>освітня реформа в Галичині (XVIII ст.): заснування Греко-католицької Духовної Семінарії і Львівського університету.</p>	10	2			8						
<p>Тема 10-11</p> <p>«Український П'ємонт» у мовотворчому процесі (XIX ст.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Суспільно-політичні події у Львові як відгомін загальноєвропейської «Весни народів». 2. Викладання української мовою у народних школах Східної Галичини. 3. Просвітницька робота «Руської Трійці». 4. Кафедра української мови у Львівському університеті. 5. Видавнича діяльність у Львові (літературно-наукові і політичні часописи). 6. Заснування Просвіти і НТШ. 	12	4			8						
<p>Тема 12-13</p>	12	4			8						

<p>Львів на зламі XIX –XX ст.</p> <p>1. Українська мова у часи I Світової війни.</p> <p>2. Львів як осередок наукової видавничої справи (граматики, підручники, словники).</p> <p>3. Діяльність Філологічної Секції НТШ.</p> <p>4. Львів крізь призму «мовних особистостей» (Іван Франко, М.Грушевський, Митрополит А.Шептицький та ін.).</p>												
<p>Тема 14</p> <p>Мова міста у міжвоєнний період</p> <p>1. Львівське койне у текстах львівських письменників 30-их р. XX ст.):</p> <p>а) урбаністична побутова лексика;</p> <p>б) роль мовного етикету у лінгвопортреті міста;</p> <p>в) соціолекти у мовному побуті Львова;</p> <p>г) фразеологізми у текстах західноукраїнських письменників.</p>	6	2			4							
<p>Тема 15</p> <p>Львів сучасний і мовне питання</p> <p>1. Особливості мовлення мешканців Львова.</p> <p>2. «Львівське койне» в архітектоніці міста.</p> <p>3. «Львів понад усе»: львівські персоналії крізь мовну палітру (Ю.Винничук, Ілько Лемко,</p>	6	2			4							

М.Савка, Ю.Андрухович, В.Неборак та ін.)												
Разом за змістовим модулем 2	64	20				44						
Разом	90	30				60						

8. Самостійна робота

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Регіональні відмінності в східноукраїнському варіанті літературної мови.	4
2.	Регіональні відмінності в західноукраїнському варіанті літературної мови.	4
3.	Взаємодія між східноукраїнським та західноукраїнським варіантами літературної мови в кінці ХІХ-поч. ХХ ст.	4
4.	Історія формування та побутування західноукраїнського варіанта літературної мови. Приклади граматик і лексикографічних праць.	4
5.	Мовна ситуація Львова на зламі століть : ХІХ – ХХ ст.	4
6.	Концепції сучасних досліджень мови міста.	8
7.	Мовний портрет жителя міста : на прикладі Львова.	8
8.	«Мовні конфлікти» у різні періоди розвитку української мови.	8
9.	Мовна ситуація в історичній соціолінгвістиці.	8
10.	Ономастикон Львова: офіційний і неофіційний.	4
11.	Мовна політика як об'єкт соціолінгвістичних студій.	4
	Разом	60

10. Методи навчання

Під час навчання передбачено залучення таких методів: теоретичних, прогностичних, емпіричних, а також методів комплексного дослідження. Щодо технік, то використовуються презентація, колаборативне навчання, диспут.

11. Методи контролю

1. Тестовий поточний контроль.
2. Залік

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота			Підсумковий тест (залік)	Сума
Змістовий модуль 1 - 15 балів	Змістовий модуль 2 15 балів	Змістовий модуль 3 20 балів	50	100

T1, T2, T3 – теми змістових модулів.

13. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

15. Рекомендована література

1. Основна

- Кубайчук В. Хронологія мовних подій в Україні: зовнішня історія української мови XI – XX ст. – К.: К.І.С., 2020. – 192 с.
- Масенко Л. Мова і суспільство : постколоніальний вимір / Л. Масенко. – К. : Вид. Дім: «Киево-Могилян. акад.», 2004. – 163 с.
- Підкуймуха Л. Мова Львова, або коли й батяри говорили /Л. Підкуймуха; передм. Л. Ткач. – К.: Кліо, 2020. – 328с.
- Сікора Г. Львівське мовлення як об'єкт лінгвоукраїністики. – Волинь-Житомирщина : Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. – Житомир, 2001. – С. 162-170.
- Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг. – К.: Критика, 2004. – 464 с.
- Степанов Є. Мова міста як соціолінгвістична проблема/ Вісник Львівського університету. Серія філол. – 2006. – Вип. 38. – Ч. II. – С. 65-71.
- Стишов О.А. Українська лексика кінця XX століття (на матеріалі мови засобів масової інформації).-К.. 2003.
- Хобзей Н. Дещо про запозичення в мовленні львів'ян у контексті говірок південно-західного наріччя / Діалектологічні студії. – Львів, 2010. – С. 113-120.

10. Додаткова

- Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо. – К., 1991.
- Архієпископ Ігор Ісіченко. Історія української літератури : Середньовіччя. Ренесанс (XI-XVI ст.). – Харків, Точка, 2021. – 639 с.
- Горбач О. Арго українських вояків. Мюнхен, 1963. 35 с.
- Горбач О. Арго українських лірників. Мюнхен, 1057. 44 с.
- Горбач О. Арго українських школярів і студентів. Мюнхен , 1956. 55 с.
- Горбач О. Українське арго. Львів : Ін-т ім. І. Крип'якевича НАН України, 2006. 636 с.
- Друм Т. Сленг: погляд зсередини // Дивослово, 1998, № 12.

18. Ілько Лемко. Львів понад усе. Спогади львівянина другої половини двадцятого століття : вид. 3-тє доп. – Львів : Априорі, 2017 . – 240 с.
19. Львів – місто, що надихає. Література /уроп. Ольга Муха. – Львів : ВСЛ, 2017. – 448 с.
20. Матвіяс І. Варіанти української літературної мови. – К., 1998. – 162с.
21. Мацюк Г. До типології мовних ситуацій в історичній соціолінгвістиці. Мовна ситуація на Холмщині та Підляшші в 1815–1915 рр. Мовознавство. 2021. №3. С. 20–37.
22. Мацюк Г. Про природу взаємодії мови та ідентичності в Україні (на матеріалі міського урбанімікону радянського та пострадянського періодів) // Україноцентризм наукового сумління. Збірник наукових праць на пошану професора Зеновія Терлака. — Львів: Ліга-Прес, 2014. — С.539-565.
23. Мацюк Г. Розбудова україномовних комунікативних практик у Холмсько-Підляській єпархії в 1940–1944 рр.: роль архієпископа Іларіона (Огієнка). Іван Огієнко і сучасна наука та освіта : наук. збірник. Сер. філологічна / [редкол.: Людмила Марчук (голов. ред.), Олег Рарицький (відп. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2020. Вип. XVII. С. 71–84.
24. Миколенко Т.М. Мова міста: динаміка та сучасний етап її вивчення. Режим доступу : [file:///C:/Users/Tanya/Downloads/Mikks_2013_43\(3\)_11.pdf](file:///C:/Users/Tanya/Downloads/Mikks_2013_43(3)_11.pdf)
25. Ужченко В. Д. Народження і життя фразеологізму. – К.: Рад. школа, 1988.
26. Фаріон І. Суспільний статус староукраїнської (руської) мови у XIV-XVII ст. : мовна свідомість, мовна дійсність, мовна перспектива. - Львів, 2015. – 656 с.
27. Чапленко В. Історія нової української літературної мови (17ст. -1933) / В. Чапленко. - Нью-Йорк, 1970.
28. Шевельов Ю. Внесок Галичини у формування української літературної мови. - Львів-Нью-Йорк, 1996. - С.27-108.
29. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900-1941). Стан і статус. - Чернівці, 1998. - С.113-139.

Лексикографічні джерела:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / В. Т. Бусел (уклад. та голов. ред.) – К.: Перун, 2005.
2. Винничук Ю. Словничок галицизмів / Винничук Ю. Мальва Ланда : Піраміда, 2007. – 428 с.
3. Лексикон Львівський : поважно і на жарт / Н.Хобзей та ін. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, 2012. – 852 с.
4. Горбач О.
5. Ставицька Л. Український жаргон. Словник. – К.: Критика, 2005. – 496 с.